

Business Barometer

3e kwartaal 2011

Samenvatting

De Business Barometer Rotterdam brengt actuele ontwikkelingen op het gebied van ondernemen in Kamergebied Rotterdam in beeld. Hiervoor onderzoekt de Kamer van Koophandel Rotterdam ieder kwartaal het aantal starters, nieuwe dochterbedrijven en opheffingen. We schetsen de ontwikkelingen in de verschillende sectoren aan de hand van cijfers over het Nederlandse bedrijfsleven. De gegevens in het kamergebied zetten we zoveel als mogelijk af tegen landelijke gegevens. Naast deze Business Barometer verschijnt een separate bijlage met gegevens uitgesplitst op gemeenteniveau. Ook verschijnen er factsheets waarin de ontwikkelingen op het gebied van de export staan beschreven.

Het kamergebied Rotterdam volgt dit jaar in veel aspecten de landelijke trend. Het aantal starters neemt in het eerste drie kwartalen van 2011 fors toe (+13%) in vergelijking met dezelfde periode één jaar eerder. Dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld. Het aantal oprichtingen van dochter- en nevenvestigingen neemt ook weer sneller toe dan in 2010, toen de groei een duidelijke dip vertoonde. Wel is het zo dat het aantal oprichtingen landelijk gezien sneller stijgt dan in de regio Rotterdam in 2011 (+18% tegenover +5%). Opvallend is de verschillende tendens in opheffingen in het kamergebied Rotterdam en in Nederland als geheel. In het kamergebied Rotterdam verminderde het aantal opheffingen met 16 procent in 2011 ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. In heel Nederland steeg dit aantal juist met 17 procent.

Ontwikkelingen in het kamergebied Rotterdam

Starters: stijgende lijn zet door

Sinds 2004 neemt het aantal starters in het kamergebied Rotterdam gestaag toe. 2011 noteert wederom een forse toename van het aantal starters. Het eerste kwartaal geeft een recordaantal starters van 4.265 ondernemingen. Dit is een toename van 17 procent ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Het tweede en derde kwartaal geven een groei van 10 tot 12 procent. Het kamergebied Rotterdam volgt hiermee de landelijke trend.

Dochter en nevenvestigingen: stijgende lijn weer gevonden

Ook het aantal oprichtingen stijgt. De dalende trend die in 2010 inzette is nu onderbroken. In het eerste kwartaal nam het aantal oprichtingen nog met 13 procent af ten opzichte van een jaar eerder. Het aantal oprichtingen nam in het tweede en derde kwartaal echter sneller toe en noteert nu een stijging van 29 procent. Landelijk steeg het aantal oprichtingen dit jaar ook. Over de eerste drie kwartalen was deze stijging gemiddeld hoger dan de stijging in de regio Rotterdam.

Aantal opheffingen: verdere afname

Het aantal opheffingen neemt na jaren van toename weer af in de regio Rotterdam, waar het aantal opheffingen in het vierde kwartaal van 2010 nog tot een recordhoogte reikte. Ten opzichte van een jaar geleden bedraagt de daling 47%. Landelijk blijft het aantal opheffingen echter stijgen. De stijging in Nederland bedraagt 17% over de eerste drie kwartalen.

Onderstaande tabel geeft een samenvattend overzicht van het aantal starters, oprichtingen en opheffingen in kamergebied Rotterdam. Hier staat ook het saldo in (aantal starters en oprichtingen, verminderd met het aantal opheffingen). Een groen vak geeft aan dat het aantal ten opzichte van één jaar eerder is toegenomen (relatieve stijging). Een rood vak geeft aan dat het aantal ten opzichte van één jaar eerder is afgenomen (relatieve daling).

Ontwikkelingen in het kamergebied Rotterdam

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	3289	1234	2560	1963
2 ^e 2009	2593	986	1703	1876
3 ^e 2009	2795	836	1755	1876
4 ^e 2009	2814	1074	2579	1309
1 ^e 2010	3651	1100	2565	2186
2 ^e 2010	3025	831	1813	2043
3 ^e 2010	3233	760	1850	2143
4 ^e 2010	3416	681	2877	1220
1 ^e 2011	4265	960	2332	2893
2 ^e 2011	3391	902	1476	2817
3 ^e 2011	3567	977	1404	3140

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder
 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Ontwikkelingen in de sectoren

Landbouw

Het aantal ondernemingen in de landbouwsector nam in de afgelopen twee en een half jaar overwegend af. Het eerste half jaar van 2010 en de afgelopen twee kwartalen van 2011 laten een bescheiden toename zien. De afname van het aantal ondernemingen in 2010 komt voornamelijk voort uit een afname in het aantal oprichtingen en een toename in het aantal opheffingen. In 2009 was de afname per saldo nog voornamelijk te wijten aan een afname in het aantal starters en een toename in het aantal opheffingen.

Ontwikkeling in de landbouwsector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	651	212	469	394
2 ^e 2009	519	214	325	408
3 ^e 2009	468	163	273	358
4 ^e 2009	556	221	482	295
1 ^e 2010	706	253	536	423
2 ^e 2010	540	202	318	424
3 ^e 2010	505	156	362	299
4 ^e 2010	521	161	608	74
1 ^e 2011	820	243	703	360
2 ^e 2011	623	219	386	456
3 ^e 2011	565	222	404	383

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder

 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Industrie

In 2009 liep het aantal starters nog behoorlijk terug. Daarna nam de groei in het aantal starters weer gestaag toe. In het derde kwartaal kwam deze groei echter tot een halt.

Ontwikkeling in de industriële sector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	780	476	1014	242
2 ^e 2009	662	498	723	437
3 ^e 2009	746	426	713	459
4 ^e 2009	793	492	1104	181
1 ^e 2010	926	493	1017	402
2 ^e 2010	866	460	690	636
3 ^e 2010	1070	335	736	669
4 ^e 2010	1039	408	1131	316
1 ^e 2011	1353	467	1060	760
2 ^e 2011	988	438	740	686
3 ^e 2011	992	380	723	649

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder

 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Bouw

Dankzij een toename in het aantal starters en een afgenomen aantal opheffingen neemt het aantal ondernemingen in de bouwsector in 2010 en 2011 aanzienlijk toe. Eind 2009 en het eerste kwartaal van 2010 kenden duidelijk een dip vanwege de economische crisis, waarbij in een aantal kwartalen zelfs het aantal opheffingen het aantal starters overtrof. Voor de bouwsector lijken nu betere tijden aangebroken.

Ontwikkeling in de bouwsector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	3443	967	2757	1653
2 ^e 2009	2438	784	2195	1027
3 ^e 2009	2479	673	2002	1150
4 ^e 2009	2257	713	2910	60
1 ^e 2010	2915	815	3138	592
2 ^e 2010	2968	698	2029	1637
3 ^e 2010	3188	328	2009	1507
4 ^e 2010	2737	435	2675	497
1 ^e 2011	4288	435	2580	2143
2 ^e 2011	3702	405	1822	2285
3 ^e 2011	3394	377	1752	2019

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder
 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Groothandel

De economische crisis lijkt relatief weinig effect te hebben op het aantal starters in de groothandel. Sinds het tweede kwartaal van 2009 neemt het aantal starters gestaag toe. In de laatste vier kwartalen nam de groei in het aantal ondernemingen af. Dit komt vooral door een afname in het aantal oprichtingen.

Ontwikkeling in de groothandelsector, kamergebied Rotterdam

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	1349	1359	2091	617
2 ^e 2009	1224	1061	1401	884
3 ^e 2009	1291	928	1441	778
4 ^e 2009	1291	1241	2448	84
1 ^e 2010	1535	1190	1915	810
2 ^e 2010	1384	1093	1367	1110
3 ^e 2010	1361	1223	1459	1125
4 ^e 2010	1528	812	2289	51
1 ^e 2011	1838	877	1978	737
2 ^e 2011	1484	945	1413	1016
3 ^e 2011	1393	835	1459	769

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder
 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Detailhandel

In het tweede kwartaal nam de groei in het aantal ondernemingen in de detailhandelsector fors af (minus 26 procent in vergelijking met het tweede kwartaal van 2010). Deze afname onderbrak een stijgende reeks vanaf het tweede kwartaal van 2009. Het derde kwartaal laat weer een stijging zien in het aantal starters en oprichtingen. Ondanks een stijgend aantal opheffingen noteert de detailhandel daarom een positief saldo.

Ontwikkeling in de detailhandelsector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	3393	1583	3778	1198
2 ^e 2009	3041	1381	2680	1742
3 ^e 2009	3226	1328	2824	1730
4 ^e 2009	3493	1389	3923	959
1 ^e 2010	4420	1600	3738	2282
2 ^e 2010	3850	1354	2708	2496

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder
 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

3 ^e 2010	3720	1273	3151	1842
4 ^e 2010	3926	1552	4481	997
1 ^e 2011	4828	1610	3946	2492
2 ^e 2011	3799	1264	3215	1848
3 ^e 2011	3899	1393	3424	1868

Horeca

Het aantal bedrijven in de horecasector neemt in het derde kwartaal van 2011 toe, al ligt de toename in de groei lager dan in het derde kwartaal van 2010. Gedurende een lange periode lag het aantal opheffingen ruim boven het aantal starters. Dit is ook nu weer het geval.

Ontwikkeling in de horecasector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	853	613	1032	434
2 ^e 2009	798	546	845	499
3 ^e 2009	817	512	850	479
4 ^e 2009	891	493	1045	339
1 ^e 2010	1046	614	1089	571
2 ^e 2010	1054	565	836	783
3 ^e 2010	1032	435	987	480
4 ^e 2010	1084	483	1232	335
1 ^e 2011	1280	508	1114	674
2 ^e 2011	1065	482	1070	477
3 ^e 2011	955	455	1000	410

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder

 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Vervoer

Na een jaar van een relatief sterke groei in het aantal ondernemingen kent de vervoersector in het tweede en derde kwartaal van 2011 een lichte dip. Het aantal starters nam zes kwartalen op rij toe maar stukt nu. De groei ligt per saldo onder het niveau van dezelfde periode een jaar eerder.

Ontwikkeling in de vervoersector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	724	457	943	238
2 ^e 2009	650	453	724	379
3 ^e 2009	705	365	785	285
4 ^e 2009	739	439	1092	86
1 ^e 2010	900	462	1151	211
2 ^e 2010	829	380	694	515
3 ^e 2010	965	289	771	483
4 ^e 2010	937	431	1141	227
1 ^e 2011	1068	426	1007	487
2 ^e 2011	937	341	816	462
3 ^e 2011	922	354	822	454

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder

 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Financiën

De financiële sector kwam de afgelopen kwartalen uit het rood. De groei vlakke echter af in het derde kwartaal en komt net onder het niveau van het derde kwartaal van 2010 uit. Het verschil is minimaal. De financiële sector had het vooral zwaar te verduren in het laatste kwartaal van 2009 en stond toen zelfs in de min.

Ontwikkeling in financiële sector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	98	529	431	196
2 ^e 2009	99	435	328	206
3 ^e 2009	114	296	320	90
4 ^e 2009	142	416	619	-61
1 ^e 2010	145	371	511	5
2 ^e 2010	147	505	274	378
3 ^e 2010	188	432	324	296
4 ^e 2010	233	497	601	129
1 ^e 2011	229	574	595	208
2 ^e 2011	180	596	397	379
3 ^e 2011	150	506	362	294

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder
 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Adviesdiensten

Na een dip tijdens de economische crisis in 2009 begint de adviesdienstensector weer aan een opmars. Vanaf het tweede kwartaal van 2010 neemt de groei per saldo weer toe, met een slechts zeer lichte terugval in het vierde kwartaal van 2010. In het derde kwartaal steeg ook het aantal oprichtingen voor het eerst weer sneller dan een jaar geleden. De groei per saldo is echter nog niet terug op het niveau van voor de crisis.

Ontwikkeling in de adviesdienstensector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	5028	2515	2917	4626
2 ^e 2009	3681	1903	1858	3726
3 ^e 2009	3706	1679	2043	3342
4 ^e 2009	4116	1828	3452	2492
1 ^e 2010	5337	1997	3241	4093
2 ^e 2010	4278	1535	1981	3832
3 ^e 2010	4558	1151	2216	3493
4 ^e 2010	5188	1344	4061	2471
1 ^e 2011	6490	1519	3638	4371
2 ^e 2011	5000	1243	2265	3978
3 ^e 2011	5004	1396	2353	4047

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder
 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Facilitaire diensten

Ook de facilitaire dienstensector krabbelt weer op na een dip tijdens de economische crisis. Per saldo is deze sector weer terug op het niveau van 2008. Het aantal oprichtingen nam in het afgelopen jaar relatief fors af maar ligt nu weer boven de stijging van een jaar geleden.

Ontwikkeling in de facilitaire dienstensector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo
1 ^e 2009	4587	1772	2861	3498
2 ^e 2009	3426	1395	2053	2768
3 ^e 2009	3801	1360	2125	3036
4 ^e 2009	3697	1459	3279	1877
1 ^e 2010	5323	1854	3161	4016
2 ^e 2010	4297	1352	2188	3461
3 ^e 2010	4611	1048	2235	3424

 Daling t.o.v. 1 jaar eerder
 Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

4 ^e 2010	4930	1167	3664	2433
1 ^e 2011	6452	1327	3379	4400
2 ^e 2011	4935	1119	2421	3633
3 ^e 2011	5053	1251	2561	3743

Persoonlijke diensten

De persoonlijke dienstensector ontwikkelt zich anders dan de meeste sectoren. In 2009 nam de groei in het aantal ondernemingen toe en in de periode na de crisis nam deze groei juist weer af. Dit kwam vooral door een kleiner aantal oprichtingen. In het afgelopen kwartaal steeg het aantal ondernemingen weer sneller ten opzichte van hetzelfde kwartaal vorig jaar.

Ontwikkeling in de persoonlijke dienstensector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo	
1 ^e 2009	4802	1195	2577	3420	Daling t.o.v. 1 jaar eerder
2 ^e 2009	3715	1202	1646	3271	
3 ^e 2009	4053	1195	1776	3472	Stijging t.o.v. 1 jaar eerder
4 ^e 2009	4032	1179	3045	2166	
1 ^e 2010	5347	1341	2780	3908	
2 ^e 2010	4083	1013	1870	3226	Daling t.o.v. 1 jaar eerder
3 ^e 2010	4597	910	2070	3437	Daling t.o.v. 1 jaar eerder
4 ^e 2010	4556	946	3269	2233	
1 ^e 2011	6159	834	3333	3660	Daling t.o.v. 1 jaar eerder
2 ^e 2011	4635	680	2168	3147	Daling t.o.v. 1 jaar eerder
3 ^e 2011	5286	703	2233	3756	Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Algemene dienstensector

De onderstaande tabel is overwegend groen van kleur. Dit betekent dat in de algemene dienstensector het aantal starters, het aantal oprichtingen, het aantal opheffingen en de groei in het aantal ondernemingen vrijwel elk kwartaal stijgen. In het laatste half jaar van 2010 waren er relatief minder oprichtingen. Alleen in het vierde kwartaal van 2010 werkte dit door in een zeer kleine daling in de groei per saldo. 2011 geeft ondanks een relatief hoog aantal opheffingen toch weer een hogere groei per saldo. Deze groei is vooral te danken aan een zeer groot aantal starters.

Ontwikkeling in de algemene dienstensector, Nederland

Kwartaal	Starters	Oprichtingen	Opheffingen	Saldo	
1 ^e 2009	4213	1026	1009	4230	Daling t.o.v. 1 jaar eerder
2 ^e 2009	3056	1043	665	3434	
3 ^e 2009	3619	965	828	3756	Stijging t.o.v. 1 jaar eerder
4 ^e 2009	3928	1097	1539	3486	
1 ^e 2010	5143	1200	1659	4684	
2 ^e 2010	3633	1103	981	3755	
3 ^e 2010	4376	853	1205	4024	Daling t.o.v. 1 jaar eerder
4 ^e 2010	4500	934	1973	3461	Daling t.o.v. 1 jaar eerder
1 ^e 2011	5594	1474	2368	4700	Stijging t.o.v. 1 jaar eerder
2 ^e 2011	4102	2345	1466	4981	Stijging t.o.v. 1 jaar eerder
3 ^e 2011	4520	1602	1619	4503	Stijging t.o.v. 1 jaar eerder

Verantwoording

Voor een goede interpretatie van de cijfers in deze rapportage is het van belang kennis te nemen van onderstaande opmerkingen:

- De gegevens over starters, nieuwe dochterbedrijven/nevenvestigingen en opheffingen en faillissementen zijn gebaseerd op mutaties in het Handelsregister.
- Ook landelijke cijfers zijn beschikbaar, omdat alle Kamers van Koophandel de mutaties registreren. Dit maakt het mogelijk een zuivere vergelijking te maken tussen cijfers van Kamer Rotterdam en het Nederlandse gemiddelde.
- Het betreft hier voorlopige cijfers. Na screening kunnen de aantallen nog enigszins veranderen. De ervaring leert dat de trend echter niet significant verandert.
- Achterliggende motieven bij oprichting en opheffing worden niet geïnventariseerd.
- Wanneer wij spreken over ondernemingen of bedrijven worden vestigingen bedoeld, dat wil zeggen alle ruimtelijk onderscheiden eenheden van ondernemingen. De groep zakelijk beheer (holdings, financieel beheer e.d.) is buiten beschouwing gelaten. Dit zijn voor het merendeel 'papieren' vestigingen, waar geen concrete bedrijfsactiviteiten plaatsvinden.
- Per 1 juli 2008 is een nieuwe wet van kracht. Publieksrechtelijke personen, personen met een vrij beroep, landbouwbedrijven, straatventers, vve's, kerkgenootschappen, nevenvestigingen van verenigingen en stichtingen hebben de plicht zich in te schrijven in het Handelsregister. Deze wijziging is gecompenseerd in de Business Barometer.
- Er is geen ondergrens gesteld aan het aantal personen werkzaam binnen de onderneming. Dus ondernemingen waar één parttimer actief is (directeur/eigenaar meegerekend), zijn ook in de cijfers opgenomen.

Verklaring van begrippen

- Starter: een nieuwe onderneming gevestigd door een ondernemer die nog geen onderneming drijft.
- Dochter/nevenvestiging: een onderneming gevestigd door een ondernemer die reeds een onderneming drijft.
- Opheffing: een bedrijfsbeëindiging, waarbij de onderneming wordt uitgeschreven uit het Handelsregister. Hieronder vallen ook faillissementen.

Gebiedsindeling

Het kamergebied Rotterdam bestaat uit de volgende gemeenten:

Albrandswaard, Barendrecht, Bernisse, Binnenmaas, Brielle, Cromstrijen, Dirksland, Goedereede, Hellevoetsluis, Korendijk, Middelharnis, Oostflakkee, Oud-Beijerland, Ridderkerk, Rotterdam, Spijkenisse, Strijen, Westvoorne, Bergambacht, Gouda, Krimpen aan den IJssel, Nederlek, Ouderkerk, Reeuwijk, Schoonhoven, Vlist, Waddinxveen, Zuidplas, Alblasserdam, Dordrecht, Graafstroom, Hendrik-Ido-Ambacht, Hardinxveld-Giessendam, Liesveld, Nieuw Lekkerland, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht, Capelle aan den IJssel, Maassluis, Schiedam en Vlaardingen.

Colofon

Uitgever:

Kamer van Koophandel Rotterdam

Blaak 40

Postbus 450

3000 AL Rotterdam

Internet: www.kvk.nl/rotterdam en www.kvk.nl/businessbarometer

Contactpersoon: Chris Noordanus, afdeling Communicatie

Tel.: (010) 402 7526

Fax.: (010) 414 5754

Rotterdam, november 2011

© 2011 Kamer van Koophandel Rotterdam

Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de uitgever.